

Od Redakcji

Z satysfakcją oddajemy w ręce Czytelników jubileuszowy, trzydziesty tom *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica*. To wyjątkowe wydanie stanowi zarówno ważny etap w historii czasopisma, jak i okazję do podsumowania jego wkładu w rozwój badań botanicznych. Od momentu powstania czasopismo pozostaje forum upowszechniania wiedzy o rodzimej florze, dokumentując zmiany zachodzące w szacie roślinnej kraju i popularyzując badania z zakresu botaniki. W bieżącym roku działalność wydawnicza czasopisma została zintegrowana z Narodową Kolekcją Bioróżnorodności Organizmów Współczesnych i Kopalnych Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk (Zielnik KRAM), co dodatkowo podkreśla jego znaczenie jako publicznie dostępnego katalogu krajowej różnorodności biologicznej.

Historia czasopisma sięga 1994 r., kiedy z *Fragmenta Floristica et Geobotanica* wyodrębniono polskojęzyczną serię *Series Polonica*. W 2000 r. periodyk uzyskał status samodzielnego, ogólnopolskiego czasopisma naukowego, wydawanego przez Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk. Pierwszymi redaktorami, którzy ukształtowali profil merytoryczny czasopisma, byli Profesorowie Ryszard Ochrya i Ludwik Frey. W latach 1997–2015 pracę tę kontynuował Profesor L. Frey, od którego miałam zaszczyt i przywilej uczyć się zasad oraz praktyki pracy redakcyjnej – doświadczenia te wykorzystuję do tej pory.

Na przestrzeni trzech dekad czasopismo stało się przestrzenią spotkań i wymiany informacji dla botaników, ekologów oraz botaników-amatorów; miejscem, w którym naukowa rzetelność łączy się z pasją poznawania świata roślin i innych organizmów. W tym czasie promowało ideę badań podstawowych w szerokim zakresie nauk botanicznych, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności szaty roślinnej Polski w skali regionalnej i lokalnej. Stopniowo czasopismo ugruntowało pozycję jako źródło wiedzy z zakresu florystyki i fitosocjologii, taksonomii oraz geografii roślin. Publikowane dane stanowią aktualnie cenne źródło informacji, wykorzystywane w syntezach, analizach przyrodniczych i ochronie przyrody.

W trzydziestu tomach *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* opublikowano łącznie 703 artykuły naukowe, 439 notatek botanicznych, cztery polemiki, 257 recenzji i 24 wspomnienia. W latach 1997–2007 ukazało się ponadto dziesięć tomów serii *Supplementum* – monografii naukowych obejmujących szeroki zakres zagadnień, w tym badania nad florą i roślinnością obszarów szczególnie cennych przyrodniczo (Sudety, Karpaty, Pogórze Spiskie, Świętokrzyski Park Narodowy), geobotanikę, ekologię, taksonomię i syntaksonomię, biologię roślin oraz problematykę monitoringu przemian antropogenicznych w ekosystemach Polski, a także metodykę badań naukowych.

Na łamach *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* ukazało się wiele prac dokumentujących odkrycie około 60 gatunków nowych dla flory Polski. Wśród nich znalazły się

przede wszystkim taksony roślin naczyniowych, w tym *Agastache urticifolia*, *Cenolophium denudatum*, *Cyperus esculentus*, *Pennisetum flaccidum* i *Phytolacca americana*. Ich pojawienie się w Polsce wiąże się głównie z intensyfikacją wymiany handlowej, intencjonalnym przemieszczaniem roślin ogrodowych oraz zmianami klimatycznymi, sprzyjającymi przetrwaniu gatunków ciepłolubnych. Równocześnie stwierdzono występowanie kilku nowych, ekspansywnych hydrofitów, takich jak *Vallisneria spiralis*, *Eloдея nuttallii* i *Egeria densa*, których rozprzestrzenianie się w zbiornikach wodnych może znacząco wpływać na funkcjonowanie lokalnych ekosystemów. Wśród interesujących doniesień znalazły się również opisy nowych dla obszaru Polski gatunków mchów *Aloina brevirostris* i *Pterygoneurum lamellatum*, porostu *Collema bachmanianum*, grzyba *Hygrophorus marzuolus*, śluzowca *Trichia sordida* oraz glonu *Chara baueri*. Na łamach czasopisma często publikowane są również informacje o nowych stanowiskach bardzo rzadkich, rodzimych gatunków roślin, takich jak *Woodsia alpina*, *Draba dubia*, *Rubus chamaemorus*, *Laserpitium archangelica*, *Adenophora liliifolia*, *Drosera rotundifolia* czy *Coleanthus subtilis*. Tak znacząca liczba odkryć i obserwacji świadczy o kluczowym znaczeniu taksonomii i badań terenowych w poznaniu różnorodności biologicznej kraju.

Na terenie Polski odnotowano również trzy nowe zespoły roślinne: *Kickxietum spuriae* (zespół chwastów segetalnych), *Salicetum silesiacae* (zespół wierzby śląskiej) z Babiej Góry czy *Ctenidio-Polypodietum vulgaris* (zespół paprotki pospolitej i grzebieniowca piórkowatego) z Pienińskiego Parku Narodowego. Odkrycia te pogłębiają nasze poznanie roślinności Polski i ukazują zmiany w strukturze siedlisk wynikające z naturalnej sukcesji oraz zmian klimatycznych.

Ważnym obszarem publikacyjnym czasopisma są prace z zakresu biogeografii, wykorzystujące techniki analizy DNA do ustalenia pochodzenia i zróżnicowania populacji roślin. Przykładami są analizy dotyczące *Cochlearia polonica* i *C. tatarae*, potwierdzające ich endemiczny status, badania nad strukturą populacyjną kompleksu *Melica ciliata* – *M. transsilvanica*, a także prace poświęcone zmienności genetycznej *Poa pratensis*, *Carlina onopordifolia* oraz *Gladiolus palustris*.

Czasopismo porusza również zagadnienia ekologiczne. Wśród najbardziej oryginalnych wymienić można badania tzw. bryofitycznych wież obserwacyjnych, ukazujące relacje pomiędzy mszakami a fauną, czy opracowanie dotyczące funkcjonowania organizmów w ekstremalnych warunkach na skałach. Cykl prac poświęcono także ekologii mikrosiedlisk w warunkach lasów gospodarczych i rezerwatów. Publikacje w *Fragmenta* często koncentrują się na obszarach chronionych lub o wybitnych walorach przyrodniczych, proponowanych do objęcia powierzchniowymi formami ochrony przyrody, takimi jak rezerваты czy użytki ekologiczne. Na drugim biegunie tematycznym znajdują się prace z zakresu paleoekologii i archeobotaniki, analizujące m.in. użytkowe znaczenie drewna trzmieliny (*Euonymus* sp.) w średniowiecznej Polsce, czy wykorzystanie żołądź dębowych (*Quercus* sp.) jako źródła pożywienia i paszy w pradziejowej gospodarce człowieka. Całość tworzy obraz współczesnej botaniki jako dziedziny stale rozwijającej się, łączącej elementy badań interdyscyplinarnych.

Znaczenie naukowe *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* wynika przede wszystkim z jego roli jako repozytorium wszechstronnych, podstawowych danych o florze

Polski. Poziom cytowania czasopisma opiera się na trwałej wartości empirycznej publikowanych materiałów. O jego randze świadczą nie tylko wskaźniki bibliometryczne, lecz przede wszystkim fakt, że zawiera dane niedostępne w innych źródłach, kluczowe zarówno dla krajowych badań botanicznych, jak i prowadzonych w szerszej, europejskiej i ogólnosiwiatowej skali. Publikowane recenzje, polemiki i wspomnienia wzmacniają natomiast rolę czasopisma jako miejsca dyskusji i kroniki polskiej społeczności botanicznej, dokumentującej wyniki badań, historię dyscypliny oraz ludzi, którzy ją tworzyli i nadal rozwijają. W ostatnich latach w Polsce nabiera dynamiki amatorski ruch poznawania przyrody. Ten pozytywny trend zauważalny jest również na łamach *Fragmenta*, gdzie coraz częściej publikowane są prace autorów niezajmujących się zawodowo botaniką, jednak posiadających specjalistyczną wiedzę na temat określonych grup organizmów lub flory poszczególnych regionów.

Artykuły, które oddajemy do rąk Czytelników w niniejszym zeszycie, ukazują złożoną sieć powiązań między przyrodą a działalnością człowieka. Opisano w nich m.in. nowe stanowiska *Staphylea pinnata* w Karpatach Zachodnich, bogatą florę cmentarza w Końskich oraz ponad 600 stanowisk rzadkich i interesujących taksonów w południowo-zachodniej części województwa lubuskiego – w tym gatunki nowe dla Polski. Przedstawiono także charakterystykę *Muhlenbergia mexicana*, północnoamerykańskiej trawy po raz pierwszy odnotowanej w kraju.

Na zakończenie pragnę podziękować Autorom, Recenzentom, Radom Redakcyjnym, Czytelnikom oraz Współpracownikom z działu Wydawnictw IB PAN, którzy na przestrzeni lat współtworzyli dorobek i kształt *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica*, dbając zarazem o wysoki poziom merytoryczny i edytorski czasopisma. To dzięki Państwa wiedzy i zaangażowaniu możliwy jest stały rozwój czasopisma oraz umacnianie jego naukowego znaczenia. Mam nadzieję, że niniejszy tom będzie inspiracją do dalszych badań nad różnorodnością rodzimej flory. Jednocześnie serdecznie zapraszamy do nadsyłania kolejnych prac za pośrednictwem systemu redakcyjnego dostępnego na stronie [internetowej czasopisma](#).

Kraków, 25 listopada 2025 r.

Magdalena Szczepaniak
Redaktor